

รูปแบบการเสริมสร้างประโยชน์สุขในสังคมปัจจุบัน

ตามหลักพระพุทธศาสนาหายาน*

THE MODEL OF STRENGTHENING THE HAPPILY BENEFITS IN TODAY'S SOCIETY BASED ON MAHAYANA BUDDHISM

พระกิจบุญฐ์ พรเกษมรุ่งโรจน์¹, กิตติพงศ์ สุวรรณวงศ์², สมบูรณ์ บุญโท³, สวัสดิ์ อโนทัย⁴

และ กันยาวิรี สัทธาพงษ์⁵

Phra Kidthabud Pornkasemrungroad¹, Kittipong Suwannawong², Somboon Boondo³, Sawat Anothai⁴
and Kanyawee Sathapong⁵

¹⁻⁵มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

¹⁻⁵Saint John's University, Thailand

Corresponding Author's Email: kittipong_c1@hotmail.com

วันที่รับบทความ : 22 ตุลาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 27 ตุลาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 29 ตุลาคม 2568

Received 22 October 2025; Revised 27 October 2025; Accepted 29 October 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างประโยชน์สุขในสังคมปัจจุบัน 2) ศึกษาหลักคุณธรรมจริยธรรมของพระโพธิสัตว์ในพระพุทธศาสนาหายานว่าด้วยประโยชน์สุข 3) เสริมสร้างประโยชน์สุขในสังคมปัจจุบันตามหลักพระพุทธศาสนาหายาน 4) สร้างองค์ความรู้ใหม่ และรูปแบบการเสริมสร้างประโยชน์สุขในสังคมปัจจุบันตามหลักพระพุทธศาสนาหายาน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการวิจัยเชิงเอกสาร ภายใต้กระบวนการศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางปรัชญาและพระพุทธศาสนา

Citation:

* พระกิจบุญฐ์ พรเกษมรุ่งโรจน์, กิตติพงศ์ สุวรรณวงศ์, สมบูรณ์ บุญโท, สวัสดิ์ อโนทัย และ กันยาวิรี สัทธาพงษ์. (2568).

รูปแบบการเสริมสร้างประโยชน์สุขในสังคมปัจจุบันตามหลักพระพุทธศาสนาหายาน.

วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(5), 828-842.

Phra Kidthabud Pornkasemrungroad, Kittipong Suwannawong, Somboon Boondo, Sawat Anothai and Kanyawee Sathapong. (2025). The Model Of Strengthening The Happily Benefits In Today's Society Based On Mahayana Buddhism. Modern Academic Development And Promotion Journal, 3(5), 828-842.;

DOI: <https://doi.org/10.>

<https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/>

ผลการวิจัยพบว่า 1) การเสริมสร้างประโยชน์สุขในสังคมปัจจุบัน คือ การจะดำเนินชีวิต ทำงาน ทำกิจกรรม เพื่อตนเอง หรือ สังคม โดยสุจริต เป็นธรรม 2) หลักคุณธรรมจริยธรรมของพระโพธิสัตว์ในพระพุทธศาสนาว่าด้วยประโยชน์สุข คือ มีแนวความคิดในเรื่องการสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้คนให้พ้นจากความทุกข์ หรือ ความหลุดพ้น 3) การเสริมสร้างประโยชน์สุขในสังคมปัจจุบันตามหลักพระพุทธศาสนาว่าด้วยประโยชน์สุข คือ ยึดถือความเสียสละนำไปสู่ความกรุณาและมฤตดาในสัตว์ทั้งหลาย 4) องค์ความรู้ใหม่ และรูปแบบการเสริมสร้างประโยชน์สุขในสังคมปัจจุบันตามหลักพระพุทธศาสนาว่าด้วยประโยชน์สุข คือ เป็นการนำปัญญามาชำระจิตเดิมแท้ที่ถูกแปดเปื้อนด้วยกิเลสต่าง ๆ เพื่อให้เข้าพุทธภาวะแห่งโพธิจิตนั้น

คำสำคัญ: รูปแบบ, การเสริมสร้างประโยชน์สุข, สังคมปัจจุบัน, พระพุทธศาสนาว่าด้วยประโยชน์สุข

Abstract

This research article aims to 1) Study the concept of promoting happiness in today's society. 2) Study the principles of morality and ethics of Bodhisattvas in Mahayana Buddhism regarding happiness. 3) Promote happiness in today's society according to the principles of Mahayana Buddhism. 4) Create new knowledge and methods for promoting happiness in today's society according to the principles of Mahayana Buddhism. It is a qualitative research using documentary research methods under analytical, critical and methodological study processes to lead to the creation of new knowledge in philosophy and Buddhism.

The research results found that 1) Promoting happiness in today's society means living, working, and doing activities for oneself or society honestly and fairly. 2) The moral principles of Bodhisattvas in Mahayana Buddhism regarding benefits and happiness are the concept of helping people to escape from suffering or liberation. 3) Promoting happiness in today's society according to the principles of Mahayana Buddhism is to uphold sacrifice, leading to compassion and joy for all beings. 4) New knowledge and methods for enhancing happiness in today's society according to the principles of

Mahayana Buddhism, namely, using wisdom to purify the original mind that is tainted by various defilements in order to enter the Buddhahood of Bodhicitta.

Keywords: Pattern, promotion of well-being, modern society, Mahayana Buddhism

บทนำ

พระพุทธศาสนา เป็นศาสนาที่มีพระพุทธเจ้าเป็นพระศาสดา มีพระธรรม คือ ธรรมะที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบ เกี่ยวกับความจริงตามธรรมชาติของทุกข์ และวิธีการดับทุกข์ ที่พระองค์ทรงตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เอง และตรัสสอนไว้เป็นหลักคำสอนสำคัญ มีพระสงฆ์ (ภิกษุ ภิกษุณี) สาวกผู้ตัดสินใจออกบวชเพื่อศึกษาปฏิบัติตนตามคำสั่งสอนธรรม-วินัย ของพระบรมศาสดา เพื่อบรรลุสู่จุดหมาย คือ พระนิพพาน และสร้างสังฆะ เป็นชุมชนเพื่อสืบทอดคำสอนของพระบรมศาสดา รวมเรียกว่าพระรัตนตรัย นอกจากนี้ในพระพุทธศาสนา ยังประกอบด้วยคำสอนสำหรับการดำรงชีวิตที่ดีงามสำหรับผู้ที่ยังไม่ออกบวช (คฤหัสถ์ - อุบาสก และอุบาสิกา) ซึ่งหากรวมประเภทบุคคลที่ไม่นับถือ และศึกษาปฏิบัติตนตามคำสั่งสอนของพระบรมศาสดาแล้ว จะจำแนกได้เป็น 4 ประเภท คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา หรือ ที่เรียกว่า พุทธบริษัทสี่ (อง.ปญจก. (ไทย) 22/201/220)

พระพุทธศาสนามีนิกายหลักอยู่ 2 นิกาย คือ “เถรวาท” ได้แก่ นิกายที่ยอมรับมติของพระเถระในสังคายนาครั้งที่ 1 ภายหลังพุทธปรินิพพาน 3 เดือน โดยทั่วไปจะเรียกนิกายนี้ว่า “พระพุทธศาสนายุคแรก” (Early Buddhism) ปัจจุบันแพร่หลายในประเทศ ศรีลังกา พม่า ไทย ลาว เขมร บังคลาเทศ และอินเดียบางส่วน ส่วนอีกนิกาย คือ นิกาย “มหายาน” ที่พัฒนามาจากพระภิกษุกลุ่มหนึ่งที่ไม่ยอมรับมติสังคายนาครั้งที่ 1 โดยทั่วไปจะเรียกนิกายนี้ว่า “พระพุทธศาสนายุคหลัง” (Later Buddhism) ปัจจุบันแพร่หลายในประเทศ ทิเบต จีน ไต้หวัน เกาหลี มองโกเลีย ญี่ปุ่น ภูฏาน เนปาล เวียดนาม และอินเดียบางส่วน แม้ว่าจะต่างนิกาย แต่คำสอนหลักของพระพุทธศาสนาทั้งสองนิกาย ไม่ว่าจะเป็นอริยสัจสี่ ปฏิจจสมุปบาท ไตรสิกขา ไตรลักษณ์ และหลักกรรม เป็นต้น ล้วนเป็นคำสอนเดียวกัน แต่การอธิบายของมหายานอาจแตกต่างออกไปในบางแง่มุม ทั้งนี้เพราะความเข้าใจแตกต่างกัน และด้วยอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในภายหลัง และที่สำคัญ คือ พระพุทธศาสนานิกายมหายาน ให้ความสำคัญต่ออุดมการณ์พระโพธิสัตว์ จากปัญหาที่กล่าวมา ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็น

ปัญหาได้ 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านร่างกาย คือ การมีปัญหาสุภาพจากโรคภัยไข้เจ็บ และประพฤติดนในทางที่ไม่ถูกต้องดีงาม 2) ด้านจิตใจ คือ ไม่มีจิตใจเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน 3) ด้านสังคม คือ การอยู่ร่วมกัน โดยไม่คำนึงถึงการถ้อยทีถ้อยอาศัยต่อกัน สร้างความเดือดร้อนทะเลาะวิวาท ไม่ได้อยู่ร่วมกันโดยคำนึงถึงประโยชน์สุขของสังคม 4) ด้านปัญญา คือ ไม่มีความรู้ และความคิดที่ถูกต้องดีงาม ใช้อารมณ์ในการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นปัญหาที่ทำให้สังคมปัจจุบันไม่มีความสุขทั้งกาย และใจ

แนวทางการแก้ปัญหาสามารถนำหลักธรรมต่าง ๆ แต่ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้นำหลักบารมี 6 ประการ ของพระพุทธศาสนามาหาทาน เพราะเป็นหลักธรรมที่มีคุณค่า และมีความสำคัญในการเสริมสร้างประโยชน์สุขในสังคม การนำแนวทางของพระพุทธศาสนา มาหาทานมาเสริมสร้างประโยชน์สุขในสังคมปัจจุบัน คือ การนำหลักคุณธรรมจริยธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าในพระพุทธศาสนา มาประพฤติปฏิบัติโดยเริ่มที่ตัวบุคคลแล้วชักชวน สอนช่วยเหลือ ให้ผู้อื่นปฏิบัติ วิธีที่ผู้คนในสังคมหากประพฤติปฏิบัติตามหลักคุณธรรมจริยธรรม ดำรงตนอยู่ในศีล สมาธิ ปัญญา อย่างมั่นคงด้วยขันติ วิริยะ สังคมที่เต็มไปด้วยจิตใจดีงามของ ผู้คนเช่นนี้จะทำให้เกิดประโยชน์สุข และทุกคนในสังคมจะมีแต่ความสุขได้ ด้วยหลักบารมี 6 ประการ คือ

- 1) ทานบารมี การให้บริจาค ช่วยเหลือ สงเคราะห์
- 2) ศีลบารมี การสำรวมระวังกายวาจา ไม่ให้ทำบาปทั้งหลาย
- 3) ขันติบารมี ความอดทนอดกลั้น ไม่ถือโทษ ไม่โกรธตอบและให้อภัย
- 4) วิริยะบารมี ความพากเพียร ความพยายาม มุ่งทำความดีเพื่อช่วยเหลือผู้คนในสังคม
- 5) สมาธิบารมี ความตั้งใจมั่น ความมั่นคงเด็ดเดี่ยวต่อปณิธาน มีความมุ่งมั่นเป็นคนดี
- 6) ปัญญาบารมี การสั่งสมอบรมจิตให้ประกอบด้วยปัญญาเสมอ (ขุ.พุทธ. (ไทย)

33/1/414)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจเป็นอย่างยิ่งที่จะวิจัยเรื่อง “รูปแบบการเสริมสร้างประโยชน์สุขในสังคมปัจจุบันตามหลักพระพุทธศาสนา” ใน 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านร่างกาย คือ การมีสุขภาพดี ปลอดพ้นจากโรคภัยไข้เจ็บ อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อสุขภาพ มีการเอาใจใส่ดูแลร่างกาย ดำเนินชีวิตไปในทางที่ไม่อันตรายต่อสุขภาพของตนเอง และประพฤติดีงาม 2) ด้านจิตใจ คือ การมีจิตใจสดชื่น เบิกบาน ผ่องใส และสงบสุข ไม่กลัดกลุ้ม กังวล มีกำลังใจ ปราศจากความท้อแท้ หดหู่เศร้าโศก หรือโกรธชัง มีเมตตา กรุณา มี

ทัศนคติ และการมองโลกในแง่ดี 3) ด้านสังคม คือ การอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น กลมกลืน มีเมตตาริจิตมิตรภาพ ปราศจากสัมพันธภาพร้ายฉาน ไม่ก่อความเดือดร้อน หรือเบียดเบียนผู้อื่น 4) ด้านปัญญา คือ การมีความรู้ และความคิดที่ถูกต้องดีงาม ดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข รู้จักคิด หรือพิจารณาด้วยเหตุผล สามารถแก้ปัญหา หรือหลุดพ้นจากความทุกข์ ตลอดจนรู้จัก การดำเนินกิจการต่าง ๆ ให้สำเร็จได้ด้วยวิธีการแห่งปัญญา สามารถเป็นที่พึ่งของตนเองได้ ทั้งนี้ เพื่อสนับสนุนให้เกิดการเสริมสร้างประโยชน์สุขในสังคมปัจจุบันตามหลักพระพุทธศาสนา มหายาน ซึ่งจะนำความเอื้ออาทรเกื้อกูลอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขในสังคมปัจจุบันได้อย่าง ยั่งยืน ดังจะได้อภิปรายรายละเอียดต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างประโยชน์สุขในสังคมปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาหลักคุณธรรมจริยธรรมของพระโพธิสัตว์ในพระพุทธศาสนา มหายานว่า ด้วยประโยชน์สุข
3. เพื่อเสริมสร้างประโยชน์สุขในสังคมปัจจุบันตามหลักพระพุทธศาสนา มหายาน
4. เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ และรูปแบบการเสริมสร้างประโยชน์สุขในสังคมปัจจุบัน ตามหลักพระพุทธศาสนา มหายาน

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการเสริมสร้างประโยชน์สุขในสังคมปัจจุบัน

สุวิญ รักษัตย์ (2555: 48-49) ได้กล่าวถึงประโยชน์สุขในสังคมว่า จำเป็นต้องใช้ศาสนา เข้ามาขัดเกลาให้แก่สังคมมนุษย์ ซึ่งการเสริมสร้างประโยชน์สุขให้เกิดขึ้นในสังคมตามแนว หลักธรรมของพระพุทธศาสนา มหายาน คือ บารมี 6 และอัปมัณฺญา 4 มหาปณฺธิ 4 และ หลักมหาปัญญา เป็นแนวทางที่จะช่วยเสริมสร้างประโยชน์สุข ให้กับสังคมปัจจุบัน เพราะ พระพุทธศาสนา มหายานมุ่งเมตตาให้การช่วยเหลือแก่ผู้อื่น เมตตามีความสำคัญต่อการ เสริมสร้างประโยชน์สุขและทำให้ผู้คนมีความสุข หากผู้คนในสังคมมีความเมตตาต่อกัน จึงจะ อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ในฐานะที่สังคมไทยเป็นสังคมที่มีผู้ศรัทธาในพระพุทธศาสนา จำนวนมาก การนำแนวทางปฏิบัติของพระพุทธศาสนา มาปฏิบัติตาม จะเป็นอีก แนวทางหนึ่งที่จะช่วยเสริมสร้างประโยชน์สุขแก่สังคมได้ด้วยดี

องค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (2024) รายงานฉบับของ OECD (2024) ชี้ให้เห็นว่า การวัดความเป็นอยู่ที่ดี (well-being) ของประชาชนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเกาหลี ควรขยายเกินกว่าตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจ เช่น GDP โดยเน้นมิติที่ครอบคลุมสุขภาพ การศึกษา สิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์ทางสังคม และความเท่าเทียม รายงานพบว่า หลายประเทศในภูมิภาคนี้มีพัฒนาการทางเศรษฐกิจสูงแต่ยังคงมีความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพชีวิต เช่น การเข้าถึงบริการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย การพัฒนานโยบายเชิงองค์รวมที่บูรณาการมิติทางสังคมและจิตใจจึงมีความสำคัญ นอกจากนี้ OECD เสนอให้ประเทศต่าง ๆ นำกรอบ “Beyond GDP” ไปปรับใช้ในการกำหนดนโยบาย เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจและความสุขภาวะของประชาชนในระยะยาว ยิ่งไปกว่านั้น ในการเสริมสร้างประโยชน์สุขควรได้นำหลักพระพุทธศาสนาเข้ามากำกับในการขัดเกลาจิตใจแก่สังคมมนุษย์

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับหลักคุณธรรมจริยธรรมของพระโพธิสัตว์ในพระพุทธศาสนา มหายานว่าด้วยประโยชน์สุข

พระมหาสาธยันท์ วิสุทโธ (เทียนครบ) และคณะ (2561) ได้วิจัยเรื่อง โพธิจิตในพระพุทธพระพุทธานุศาสนมหายาน: ศึกษาวิเคราะห์บนฐานพระพุทธศาสนายุคต้น ผลการวิจัยพบว่า โพธิจิตในพระพุทธศาสนายุคต้น คือ จิตที่ประกอบด้วยพุทธ-ธรรมบารมี 10 และโพธิปักขิยธรรม 37 เป็นองค์ธรรมที่สำคัญแห่งโพธิทำให้รู้ชัดธรรมที่ลึกซึ้ง เห็นได้ยากรู้ตามได้ยากสงบ ประณีต เป็นกระบวนธรรมแห่งอทิปปัจจยตา หรือหลักปฏิบัติจสมุปปาท 12 อันเป็นกระบวนธรรมที่บูรณาการกับหลักอริยสัจ 4 โดยมีอริยมรรคมองค์ 8 เป็นกระบวนวิธีที่ทำให้จิตเข้าถึงความรู้ชัดความสงบแห่งสังขารทั้งปวง ความสลัดทิ้งอุปธิทั้งปวง ความสิ้นตัณหา วิราคะ นิโรธ และนิพพาน โพธิจิตในพระพุทธพระพุทธานุศาสนมหายานมีสาระถึง 2 ประการคือ 1) สมมติโพธิจิต เป็นโพธิจิตดั้งเดิมมีเมตตากรุณาเป็นแรงจูงใจ โดยปกติแสวงหาความรู้แจ้งเพื่อประโยชน์แก่สรรพสัตว์เป็นวิธีการบ่มเมล็ดพุทธะของเราและสั่งสมบุญเป็นเหตุนำไปสู่รูปพรรณ (นิรมาณ-กาย) ของพระพุทธรูป คือ ความเป็นพระพุทธรูป และ 2) ปรมัตถโพธิจิต เป็นจิตมีปัญญาสูงสุด โดยมีโพธิจิตดั้งเดิมเป็นแรงจูงใจซึ่งหมายถึงจิตรอบรู้ความว่างอันเป็นธรรมชาติแท้จริงของทุกสิ่งที่ปรากฏ และเข้าถึงความหลุดพ้นเป็นเหตุนำไปสู่รูปแท้ของพระพุทธรูป คือ ธรรมกายโพธิจิตในมหายานเป็นโพธิจิตเดิมแท้ที่มีความบริสุทธิ์โดยธรรมชาติซึ่งมีพันธกรรมแห่งความเป็นพุทธะหรือตถาคตอยู่แนวคิดนี้สอดคล้องกับพุทธางกูร (เมล็ดพันธุ์-พุทธะ) ในยุคต้น

การปลูกโพธิ์จิตขึ้นแล้วปรารถนาความเป็นพระพุทเจ้าเพื่อประโยชน์แก่สรรพสัตว์ในมหายาน ได้มียุคต้นเป็นรากฐาน ดุจครั้งเมื่อพระสุเมธดาบส ได้มีศรัทธาเสื่อมในพุทธคุณของพระที่ปึงกร พุทธเจ้า ได้สละชีวิตทอดกายให้พระพุทเจ้าเสด็จพระดำเนินข้าม พร้อมด้วยเหล่าพระชีนาสพ แล้วปรารถนาสัพพัญญุตญาณเพื่อโปรดเวไนยสัตว์เช่นเดียวกัน

พระปรีชา เกียนกือ (โพธิ์เงิน) (2561) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการเสริมสร้างความเป็น โพธิสัตว์บนฐานจริยธรรมของพระพุทธศาสนาตามแนวพุทธจิตวิทยา ผลการวิจัยพบว่า ศรัทธาบารมี 6 ปณิธาน 4 และ อุดมการณ์ 3 เป็นหลักธรรมที่สามารถนำพามนุษย์ไปสู่ แนวทางความเป็นโพธิสัตว์บนฐานจริยธรรมของพระพุทธศาสนาตามแนวพุทธจิตวิทยา ได้ ความเป็นโพธิสัตว์ บนฐานจริยธรรมของพระพุทธศาสนาตามแนวพุทธจิตวิทยา จริยธรรมของ พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธจิตวิทยามีแนวคิดหลักอยู่ที่เรื่องความกรุณาต่อสรรพชีวิตที่จะต้องมีการปฏิบัติ และกรุณาควบคู่กันไป จึงจะสามารถบรรลุโพธิภาวะได้ ถือเป็นเอกลักษณ์ของฝ่ายมหายาน และแนวทางการเสริมสร้างความเป็นโพธิสัตว์บนฐานจริยธรรมของพระพุทธศาสนาตามแนวพุทธจิตวิทยา ใช้กลวิธีการสอนและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบิร์ตมาพัฒนา เป็นกระบวนการสอน ได้แก่ 1) การประเมินการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมเรื่อง ศรัทธา เป้า หมายความเป็นโพธิสัตว์ บารมี 6 อุดมการณ์ 3 และปณิธาน 4 2) ดำเนินการสอนได้โดยอุปาย และกลวิธีการสอนเพื่อให้พุทธศาสนิกชนจึงให้นำกลับไปปฏิบัติ และ 3) ติดตามผลด้วยการ ประเมินการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการเสริมสร้างประโยชน์สุขในสังคมปัจจุบันตามหลัก พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธจิตวิทยา

พระมหาคมสัน วิสุทธาโณ (เนียมคชบาล) (2560) ได้วิจัยเรื่อง วิธีปฏิบัติเพื่อให้เข้าถึง ความสุขตามหลักพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า หลักความสุข และการเข้าถึงความสุขตาม หลักพระพุทธศาสนา มี 3 อย่าง คือ ความสุขอย่างหยาบ คือ กามสุข ความสุขอย่างกลาง คือ ฌานสุข และ ความสุขอย่างละเอียด คือ นิพพานสุข วิธีปฏิบัติให้ถึงความสุขทั้ง 3 อย่างนั้น คือ กามสุข ได้แก่ การให้ทานและการรักษาศีล ฌานสุข ได้แก่ การเจริญสมาธิ และ นิพพานสุข ได้แก่ การปฏิบัติในหนทางแห่งมรรค หรือ วิปัสสนากัมมัฏฐาน วิธีปฏิบัติเพื่อให้เข้าถึงความสุข ตามหลักพระพุทธศาสนาพบว่า (1) ความสุขทางกาย เป็นความสุขที่เกิดจากการสัมผัสรับรู้ อายตนะภายในกระทบกับอายตนะภายนอก (2) วิธีปฏิบัติเพื่อให้เข้าถึงกามสุข คือ การ พิจารณาให้เกิดความรู้ในส่วนที่เป็นคุณและโทษของกามสุขเพื่อไม่ให้ลุ่มหลงโดยมีศีลเป็น หลักประกัน (3) วิธีปฏิบัติเพื่อให้เข้าถึงฌานสุข เป็นความสุขที่เกิดจากการทำสมาธิขั้นอัปปนา

สมาธิ (4) วิธีปฏิบัติเพื่อให้เข้าถึงนิพพานสุข เกิดจากปัญญามี 3 ระดับคือปัญญารู้เข้าใจในกาย และจิตเพื่อการดำเนินชีวิต ปัญญารู้แจ้งในรูปธรรมและ ปัญญารู้แจ้งใน นามธรรม (5) วิธีการพัฒนาตนเพื่อให้เข้าถึงความสุขอย่างหยาดด้วยทานและศีล (6) วิธีการพัฒนาตน เพื่อให้เข้าถึงความสุขอย่างกลางด้วยสมาธิ (7) วิธีการพัฒนาตนเพื่อให้เข้าถึงความสุขอย่างละเอียด ด้วยปัญญา

เอกชัย อุไรสินธ์ (2564) ได้วิจัยเรื่อง แนวปฏิบัติตามปฏิปทาของพระโพธิสัตว์ในสังคมไทยปัจจุบัน ผลการวิจัยพบว่า พระโพธิสัตว์หมายถึง ผู้ซึ่งตั้งจิตแน่วแนในการบำเพ็ญเพียรเพื่อที่จะเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคตด้วยการสร้างสมบารมี 10 ประการ ปฏิปทาของพระโพธิสัตว์ในฝ่ายเถรวาทนี้ดำเนินไปในบริบทของบารมี 10 หรือ ทสบารมี เป็นหลัก อีกทั้งยังพบว่าพระโพธิสัตว์มีการบำเพ็ญธรรมในหมวดย่อยอื่น ๆ นอกเหนือจากบารมี 10 นี้อีกจำนวนหนึ่ง ปฏิปทาของพระโพธิสัตว์ตามแนวบารมี 10 และหลักธรรมอื่น ๆ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในสังคมปัจจุบันสำหรับชาวพุทธและศาสนิกชนอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี ตัวอย่างเช่น การบริจาคตานในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในรูปแบบของทรัพย์ สิ่งของ การให้ความรู้เป็นทานในสื่อรูปแบบหนังสือ หรือโซเชียลมีเดีย และการบริจาคอวัยวะ เช่น การบริจาค โลหิต หรือการบริจาคเสต็มเซลล์ เป็นต้น

Long, 2025 ได้วิจัย แนวคิดเรื่องพระโพธิสัตว์ในพระพุทธศาสนาหายนมีการตีความอย่างหลากหลาย ทั้งในฐานะบุคคลอุดมคติ บุคคลในตำนาน และสัญลักษณ์ของปัญญาและกรุณาในจิตใจมนุษย์ การศึกษาชี้ให้เห็นว่า พระโพธิสัตว์มิใช่เพียงสัญลักษณ์ทางศาสนา แต่เป็นแนวคิดที่สะท้อนการพัฒนาเชิงจิตวิญญาณและจริยธรรมเพื่อประโยชน์สุขของสังคมสมัยใหม่ ผู้เขียนเสนอให้เข้าใจพระโพธิสัตว์อย่างเป็นองค์รวม (Integral approach) ที่รวมทั้งมิติภายนอกและภายใน เพื่อสร้างแนวทางแห่งการอยู่ร่วมกันด้วยกรุณา ปัญญา และการเสียสละ ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนาความสุขภาวะของมนุษย์ร่วมสมัยได้อย่างยั่งยืน

สรุป การเสริมสร้างประโยชน์สุขในสังคมปัจจุบันตามหลักคุณธรรมจริยธรรมของพระโพธิสัตว์ในพระพุทธศาสนาหายน คือ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางกาย ทางใจ และการอยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยความเอื้ออาทร มีน้ำใจไมตรี มีทัศนคติที่ดีต่อกัน โดยใช้ปัญญาในการพิจารณาแยกแยะสิ่งต่าง ๆ อย่างมีเหตุผลถูกต้องตามหลักคุณธรรมจริยธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ด้วยวิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) ภายใต้กระบวนการวิจัยทางปรัชญาแบบวิภาษวิธี (Dialectic method) และการใช้เหตุผลแบบมีวิจารณ์ญาณ (Discursive method) ด้วยกระบวนการของการศึกษาเชิงการประยุกต์ใช้ อันประกอบด้วยการวิเคราะห์ (Analysis) การวิจักษ์ (Appreciation) และการวิธาน (Application) เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ในทางปรัชญาและพระพุทธศาสนา

แหล่งข้อมูล 1. เชิงเอกสาร ขอบเขตเนื้อหา ศึกษาเอกสารปฐมภูมิ (Primary source) คือ คัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary source) คือ หนังสือ เอกสาร วารสาร วิทยานิพนธ์ บทความ และงานวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียบเรียงข้อมูลโดยการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกันทั้งในส่วนข้อมูลที่ได้จากเอกสารต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ คือ 1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างประโยชน์สุขในสังคมปัจจุบัน 2. เพื่อศึกษาหลักคุณธรรมจริยธรรมของพระโพธิสัตว์ในพระพุทธศาสนาหายานว่าด้วยประโยชน์สุข 3. เพื่อเสริมสร้างประโยชน์สุขในสังคมปัจจุบันตามหลักพระพุทธศาสนาหายาน 4. เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ และรูปแบบการเสริมสร้างประโยชน์สุขในสังคมปัจจุบันตามหลักพระพุทธศาสนาหายาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นการตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้คัดเลือกมาแล้ว ด้วยการวิเคราะห์จากหลักฐานหรือเอกสารที่เชื่อถือได้แล้วนำมาวิเคราะห์โดยปรับความคิดที่เอนเอียงออกไปให้มีความเป็นวัตถุวิสัยหรือน่าเชื่อถือมากที่สุด ซึ่งสามารถศึกษาและยืนยันได้จากข้อมูลที่พิสูจน์แล้ว

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการเสริมสร้างประโยชน์สุขในสังคมปัจจุบันหลักพระพุทธศาสนาหายาน ได้ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างประโยชน์สุขในสังคมปัจจุบัน ทำให้เข้าใจได้ว่าการเสริมสร้างประโยชน์สุขในสังคมปัจจุบัน คือ การจะดำเนินชีวิต ทำงาน ทำกิจกรรม เพื่อตนเอง หรือ สังคม โดยสุจริต เป็นธรรม ได้แก่ 1. ทางกาย คือ การมีสุขภาพดี ปลอดพ้นจากโรคภัยไข้เจ็บ มีการเอาใจใส่ดูแลร่างกาย และดำเนินชีวิตไปในทางที่ไม่อันตรายต่อสุขภาพของตนเอง 2. ทางจิตใจ ได้แก่ การมีจิตใจสดชื่น เบิกบาน มีเมตตา กรุณา และเข้าถึงจิตใจที่อ่อนโยน สามารถเข้าถึงความสุขที่ประณีตได้ 3. ทางสังคม ได้แก่ การอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น มีมิตรภาพ ไม่ก่อความเดือดร้อน หรือเบียดเบียนกัน 4. ทางปัญญา ได้แก่ การมีองค์ความรู้ และความคิดที่ถูกต้องดีงาม รู้จักคิด หรือพิจารณาด้วยเหตุผล สามารถแก้ปัญหาด้วยวิธีการแห่งปัญญาได้

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาหลักคุณธรรมจริยธรรมในพระพุทธศาสนา มหายานว่าด้วยประโยชน์สุข ทำให้เข้าใจว่า ลักษณะทั่วไปของพระพุทธศาสนา คือ มีแนวความคิดในเรื่องการสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้คนให้พ้นจากความทุกข์ หรือ ความหลุดพ้นความแตกระหว่างพระพุทธศานามหายาน กับ เถรวาท คือ พระพุทธศานามหายาน ยึดหลักคำสอนของพระโพธิสัตว์ในเรื่องของปัญญาและ ความเมตตากรุณาต่อสรรพสัตว์ ในขณะที่พระพุทธศาสนาเถรวาท เน้นการสอนให้คนมีสติและปัญญา ยึดมั่นในความเป็นที่พึ่งแห่งตน และเข้าถึงการหลุดพ้นจากห้วงความทุกข์

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อเสริมสร้างประโยชน์สุขในสังคมปัจจุบันตามหลักพระพุทธศานามหายาน ทำให้พบว่า มีรากเหง้าของปัญหาที่เกิดจากธรรมชาติของจิตมนุษย์ ต้องการเอาตัวรอด รักสุขเกลียดทุกข์ เกิดการสะสมขึ้นทุกวัน จนกลายเป็นกิเลสขึ้นพื้นฐาน คือ การอยากมี อยากเป็น จนกลายเป็นความเห็นแก่ตัว เป็นปัญหาสังคมที่สำคัญ การดำเนินชีวิตแบบประโยชน์สุขของพระโพธิสัตว์ที่ยึดถือความเสียสละ คำสอนเรื่องปรัชญาปารมิตาได้นำไปสู่ความกรุณาและมฤตาในสัตว์ทั้งหลาย เมื่อสัตว์ทั้งหลาย ไม่มีสัตว์ บุคคล ตัวตน เรา เขา หลงเหลืออยู่ เมื่อสัตว์ทั้งหลายต่างมีพุทธภาวะ และเมื่อสัตว์ทั้งหลายต่างรักสุข เกลียดทุกข์ ต้องการอิสรภาพและความสงบสุข สัตว์ทั้งหลายจึงต้องสร้างความรักแบบพระโพธิสัตว์ให้มีในตน และช่วยเหลือสรรพสัตว์ให้พ้นทุกข์จากสังสารวัฏ จึงมุ่งมั่นพัฒนาชีวิตของตนเองแบบองค์รวมตามหลักไตรสิกขา โดยมีศีล สมาธิ และปัญญาเป็นแนวทางพัฒนาจิตใจ ปัญญา และสังคมสิ่งแวดล้อม

อภิปรายผล

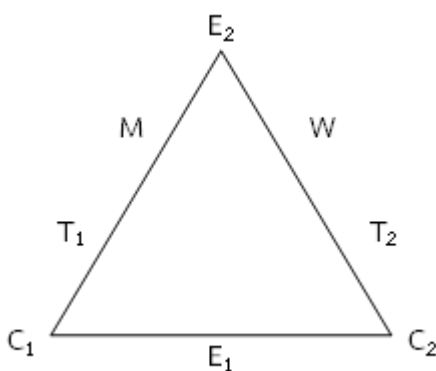
การอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิจัยสรุปว่า แนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างประโยชน์สุขในสังคมปัจจุบัน จะพัฒนาแบบแยกส่วนในลักษณะการพัฒนาวัตถุประสงค์ของ พัฒนาด้านเศรษฐกิจเพื่อการอยู่ดีกินดี และเมื่อประชาชนอยู่ดีกินแล้ว สิ่งอื่นจะตามมา ทั้งการพัฒนาสังคม วัฒนธรรม ตระการพัฒนานี้จะก่อให้เกิดความเสียหายตาม จึงควรพัฒนาแบบองค์รวมเช่นเดียวกับชีวิตของมนุษย์ที่ประกอบด้วยร่างกายและจิตใจ สอดคล้องกับรายงานฉบับของ OECD (2024) ชี้ให้เห็นว่า การวัดความเป็นอยู่ที่ดี (well-being) ของประชาชนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเกาหลี ควรขยายเกินกว่าตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจ เช่น GDP โดยเน้นมิติที่ครอบคลุมสุขภาพ การศึกษา สิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์ทางสังคม และความเท่าเทียม รายงานพบว่า หลายประเทศในภูมิภาคนี้มีพัฒนาการทางเศรษฐกิจสูงแต่ยังคงมีความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพชีวิต เช่น การเข้าถึงบริการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย การพัฒนานโยบายเชิงองค์รวมที่บูรณาการมิติทางสังคมและจิตใจจึงมีความสำคัญ นอกจากนี้ OECD เสนอให้ประเทศต่าง ๆ นำกรอบ “Beyond GDP” ไปปรับใช้ในการกำหนดนโยบาย เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจและสุขภาวะของประชาชนในระยะยาว ยิ่งไปกว่านั้น ในการเสริมสร้างประโยชน์สุขควรได้นำหลักพระพุทธศาสนาเข้ามากำกับในการขัดเกลาจิตใจแก่สังคมมนุษย์

การอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการวิจัยสรุปว่า หลักคุณธรรมจริยธรรมของพระโพธิสัตว์ในพระพุทธศาสนาหมายานว่าด้วยประโยชน์สุข ด้วยเหตุที่มีแนวความคิดในเรื่องการสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้คนให้พ้นจากความทุกข์ จึงได้มีหลักธรรมเพื่อนำมาเสริมสร้างในการประพฤติปฏิบัติที่จะอยู่ร่วมกันในสังคม และนำไปใช้การแก้ปัญหาที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสังคม สอดคล้องกับบุญโรจน์ เสรวิพัฒน์วุฒิ (2566) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาสังคมในมิติবারมี 6 พบว่า การพัฒนาสังคมเป็นการเปลี่ยนแปลงสังคมแบบกำหนดทิศทาง มีการวางแผนเพื่อให้เป็นสังคมที่มีคุณภาพ ทั้งรูปแบบ สภาพแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม และจิตใจ ประชาชนในสังคมที่พัฒนาแล้วย่อมมีความสุข สะดวกสบาย มีสภาพการดำรงชีวิตที่ดีทั้งด้านวัตถุและทางจิตใจ ปัจจุบันการใช้เศรษฐกิจอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นตัวชี้วัดการพัฒนาสังคม จึงเกิดปัญหาด้านครอบครัว ความขัดแย้งทางการเมืองและความยากจน คำสอนเรื่องบาร์มี 6 เป็นหลักการพัฒนาชีวิตและสังคมที่พระพุทธศาสนาหมายานใช้ใน

การดำเนินชีวิต และหากได้ดำเนินรอยตามผู้เป็นต้นแบบอย่างพระโพธิสัตว์จะทำให้เกิดความมั่นใจ

การอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการวิจัยสรุปว่า การเสริมสร้างประโยชน์สุขในสังคมปัจจุบันตามหลักพระพุทธศาสนาหายาน ถือเป็นการแก้ไขที่สำคัญ เพราะกับดักของประโยชน์สุขจะเกิดขึ้นได้ต้องเข้าใจสิ่งที่เป็นปัญหา นั่นคือ ความเห็นแก่ตัวของมนุษย์ ที่ต้องการละลายพฤติกรรมด้วยหลักพระพุทธศาสนาในระดับที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ Long, 2025 ได้วิจัย อธิบายว่า แนวคิดเรื่องพระโพธิสัตว์ในพระพุทธศาสนาหายานมีการตีความอย่างหลากหลาย ทั้งในฐานะบุคคลอุดมคติ บุคคลในตำนาน และสัญลักษณ์ของปัญญาและกรุณาในจิตใจมนุษย์ การศึกษาชี้ให้เห็นว่าพระโพธิสัตว์มิใช่เพียงสัญลักษณ์ทางศาสนา แต่เป็นแนวคิดที่สะท้อนการพัฒนาเชิงจิตวิญญาณและจริยธรรมเพื่อประโยชน์สุขของสังคมสมัยใหม่ ผู้เขียนเสนอให้เข้าใจพระโพธิสัตว์อย่างเป็นองค์รวม (Integral approach) ที่รวมทั้งมิติภายนอกและภายใน เพื่อสร้างแนวทางแห่งการอยู่ร่วมกันด้วยกรุณา ปัญญา และการเสียสละ ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนาความสุขภาวะของมนุษย์ร่วมสมัยได้อย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 2E2C2TMW Model

จากภาพสามารถอธิบายแนวความคิดของกระบวนการได้ ดังนี้

E1 ย่อมาจาก Egoism ความเห็นแก่ตัว การมุ่งแสวงหา กอบโกยแต่ประโยชน์ตนเพียงอย่างเดียว โดยไม่สนใจว่าการกระทำของตนนั้นสร้างความเดือนร้อนให้แก่บุคคลอื่น หรือส่งผลกระทบเสียหายแก่สิ่งอื่น ขาดการเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

E2 ย่อมาจาก Emptiness ศูนย์ตา สภาวะจิตที่ว่างจากการยึดมั่นถือมั่นสิ่งทั้งปวง ว่างจากความ เป็นตัวตนหรือของตน โพธิจิตไม่มีการปรุงแต่งยึดถือเอาเป็นตัวตน ปราศจากความโลภ ความโกรธ ความหลง

C1 ย่อมาจาก Charity การบริจาค การตั้งตนบำเพ็ญทานบารมีด้วยการให้สิ่งของ การให้ความรู้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ การให้แนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิต และการยกระดับจิตในการให้อภัย ไม่ถือโกรธ อาฆาตจองเวร

C2 ย่อมาจาก Compassion ความกรุณา มองเห็นความทุกข์ยากลำบากของผู้อื่น มีจิตสงสารอยากช่วยเหลือให้เขาพ้นจากความทุกข์ มีจิตปรารถนาปลดปล่อยความทุกข์นั้นโดยไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ

T1 ย่อมาจาก Trustfulness ความมีสัจจะ การเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์ จริงใจ และมีความตรง (ประพฤติสุจริต) และความแท้ (ไม่เหลวไหล) การมีสัจจะยังหมายถึงการทำให้สิ่งใดทำจริง ไม่ย่อท้อ และมีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ทำอย่างเต็มที่ มุ่งมั่น ตั้งใจ ใฝ่ดีที่จะไปให้ถึง

T2 ย่อมาจาก Treatment การลงมือปฏิบัติ การทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำความรู้จากทฤษฎีมาผสมผสานกับการลงมือทำจริง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง ซึ่งรวมถึงการฝึกฝน ทักษะ การแก้ปัญหา และการสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ การลงมือปฏิบัติเป็นหัวใจสำคัญในการนำไปสู่ความสำเร็จ เพราะเป็นขั้นตอนที่นำแนวคิดไปสู่ความเป็นจริง

M ย่อมาจาก Mind จิตใจ จิตที่มุ่งสู่การตรัสรู้ เพื่อประโยชน์สุขของสรรพสัตว์ทั้งหลาย เป็นความปรารถนาที่จะบรรลุเป็นพระพุทธเจ้าเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์ และเป็นแนวคิดสำคัญในพระพุทธศาสนานิกายมหายาน โพธิจิตมี 2 ระดับ คือระดับ สมมติโพธิจิต (ตั้งความปรารถนา) และระดับ ปรมาตถโพธิจิต (การเห็นแจ้งความว่าง)

W ย่อมาจาก Wisdom ปัญญา ความรอบรู้ ความรู้ทั่ว และความฉลาดที่เกิดจากการเรียนรู้และคิด เป็นความสามารถในการคิดและกระทำโดยใช้ความรู้ ประสบการณ์ ความเข้าใจ และสามัญสำนึก ในทางพระพุทธศาสนา ปัญญายังหมายถึงการรู้ทั่วถึงเหตุถึงผล รู้สิ่งควรทำ ควรเว้น และเป็นแสงสว่างที่ขจัดความหลงผิดและนำสู่การพ้นทุกข์

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การเสริมสร้างประโยชน์สุขนั้นได้มุ่งเน้นการนำไปประยุกต์ใช้ในสังคมปัจจุบัน จึงได้มองการเสริมสร้างประโยชน์สุขแบบองค์รวมและมีความสัมพันธ์กันทั้งด้านร่างกาย สังคม จิตใจ และปัญญา แม้แต่ศาสนพิธีกรรมในพระพุทธศาสนาหายานที่ได้แฝงกุศโลบายของการดำเนินชีวิตด้วยประโยชน์สุข **ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ประโยชน์** 1) ประยุกต์ใช้อย่างองค์รวม งานวิจัยจะเกิดคุณค่าเมื่อทุกฝ่ายร่วมมือ ทั้งบุคคล ภาคประชาสังคม ภาครัฐ ภาคเอกชน และหน่วยงานอิสระ เพื่อสนับสนุนการเผยแผ่หลักพุทธธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ 2) บทบาทคณะสงฆ์ คณะสงฆ์ควรตรวจสอบและกำกับความเหมาะสมของการเผยแผ่ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักพระพุทธศาสนาและสืบทอดต่อรุ่นหลังได้อย่างยั่งยืน 3) การใช้ประโยชน์เชิงนโยบาย นำงานวิจัยประกอบการวางนโยบายและการอบรมเตรียมความพร้อมพระสงฆ์ไทยในการเผยแผ่ธรรม เพื่อเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงาน 4) การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการและพัฒนาบุคลากร สนับสนุนการเรียนรู้ของศาสนทายาทรุ่นใหม่ และส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคล สังคม และประเทศในบริบทสังคมปัจจุบัน **ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป** 1) ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับจริยศาสตร์แบบประโยชน์สุขตามหลักพระพุทธศาสนาหายานกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับสัณยวิทยาของศาสนพิธีกรรมในพระพุทธศาสนาหายานกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมปัจจุบัน 3) ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับความแตกต่างของหลักประโยชน์สุขตามแนวพุทธจริยศาสตร์กับกระบวนทรรศน์ทางจริยศาสตร์หลังนวยุค 4) ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับพุทธอรรถปริวรรตศาสตร์ว่าด้วยหลักปัจจุสมุปบาทในพระพุทธศาสนาหายานและเถรวาท 5) ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับการสังเคราะห์หลักคำสอนเรื่องประโยชน์สุขในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนในสังคมดิจิทัล 6) ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับการออกแบบกิจกรรมทั้งในลักษณะการเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรมในเรื่องประโยชน์สุขในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนในสังคมดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

บุญโรจน์ เสรีวัฒนาวุฒิ. (2566). การพัฒนาสังคมในมิติবারมี 6. วารสารบัณฑิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, 21(1), 400-405.

- พระปรีชา เกียนก๊อ (โพธิ์เงิน). (2561). แนวทางการเสริมสร้างความเป็นโพธิสัตว์บนฐานจริยธรรม ของพระพุทธศาสนามหายานตามแนวพุทธจิตวิทยา. ใน *ดุชนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุชนิต* สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาคมสัน วิสุทธาโณ (เนียมคชบาล). (2560). วิธีปฏิบัติเพื่อให้เข้าถึงความสุขตามหลักพระพุทธศาสนา. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสายัณห์ วิสุทโธ (เทียนครบ) และคณะ. (2561). โพธิจิตในพระพุทธพุทธปรัชญามหายาน: ศึกษาวิเคราะห์บนฐานพระพุทธศาสนายุคต้น. *วารสารธรรมทรรศน์*, 18(3), 342-343.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุวิญ รักสัตย์. (2555). *พระพุทธศาสนามหายาน*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บางกอกบล็อก.
- เอกชัย อุไรสินธุ์. (2564). แนวปฏิบัติตามปฏิปทาของพระโพธิสัตว์ในสังคมไทยปัจจุบัน. ใน *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา*. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Long, D. E. (2025). Elusive notions of Bodhisattvas: Personified, idealized, mystified, naturalized and integral. *Religions*, 16(6), 764.
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (2024). *Measuring well-being beyond GDP in Asia, South-East Asia and Korea*. OECD Publishing.